

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol.9, No.1, 2014, pp. 53-64

OJED

An Online Journal
of Education
<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาโรงเรียน
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี

A STUDY OF ARTS CURRICULUM DEVELOPMENT AT LOWER SECONDARY LEVEL: A CASE
STUDY OF SRINAGARINDRA THE PRINCESS MOTHER SCHOOL, RAYONG UNDER THE ROYAL
PATRONAGE OF HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN

นางเอื้อมเดือน ตั้งเจริญถาวร *

Auemduen Tangcharoentaworn

อาจารย์.ดร.เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา **

Permkiet Khamawattana, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาหลักสูตรในด้านการจัดทำและการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และครูผู้สอน รวมจำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต และแบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และร่างหลักสูตร ปัญหาที่พบคือ ขาดครูที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการที่มีความรู้ด้านดนตรี ผู้บริหารแก้ไขปัญหาโดยรับสมัครครูผู้สอนอัตราจ้างวิชาดนตรี 2) ด้านการใช้หลักสูตร พบว่า มีการดำเนินงาน 2 ด้านคือ 2.1 งานบริหารหลักสูตร ผู้บริหารศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เตรียมบุคลากรในโรงเรียน จัดครูเข้าสอน จัดตารางสอน จัดบริการวัสดุหลักสูตร จัดส่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร และประชาสัมพันธ์หลักสูตร ปัญหาที่พบคือขาดครูผู้สอนวิชาศิลปะ(ดนตรี) ผู้บริหารแก้ไขปัญหาโดยจัดครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสอนแทนครูที่ขาดและรับสมัครครูเพิ่ม 2.2 งานสอน ครูผู้สอนศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้โดยจัดทำเอกสารประมวลรายวิชา จัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการพัฒนาและใช้สื่อการสอน จัดสอนซ่อมเสริม การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ปัญหาที่พบ คือ ครูผู้สอนขาดประสบการณ์ในการวางแผนการสอน ผู้บริหารแก้ไขปัญหาโดยจัดประชุมชี้แจง ให้ความรู้ และให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอน

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: a_audemduen@hotmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: permkiet.k@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

The purpose of this research was to study the curriculum development and curriculum implementation in the arts learning area through a case study of Srinagarindra The Princess Mother School, Rayong under the Royal Patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. Respondents included the Deputy Director of Academic Department, the Chief of Arts Learning Area, and teachers, 4 in total. The research instruments used for data collection were semi-structured interviews, an observation form and a document analysis form.

The results were as follows: 1. On curriculum management, the school administrators assigned committees to study, analyze basic data and draft the curriculum. The problem was the lack of a musical committee teacher. The school administrators solved the problem by employing temporary music teachers. 2. On curriculum implementation: there was preparation of two sides. 2.1 The curriculum management: the administrators studied and analyzed the curriculum; personal preparations, allocated teachers, teaching schedule, curriculum equipment accommodation and other facilities for teachers including curriculum supervision and information of the curriculum. The problem was the lack of art teachers (music). The administrator solved the problem by preparing teachers of the art learning area instead of dealing with a lack of teachers and employing temporary teachers. 2.2 Instruction: teachers studied curriculum, planned the curriculum by preparing the course syllabus and lesson plans, prepared instructional activities and extra-curricular activities, developed and used teaching media allocated, made time for remedial teaching, and evaluation. Furthermore, teachers lacked experience in the planning so the administrators managed a meeting and offered guidance to the teachers.

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร/กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ/มัธยมศึกษาตอนต้น

KEYWORDS: CURRICULUM DEVELOPMENT / THE ART /SECONDARY LEVEL

บทนำ

หลักสูตรถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในทุกด้าน ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ดังนั้นหลักสูตรจึงต้องมีการพัฒนาและเน้นให้ผู้เรียนได้นำสาระทางวิชาการที่ได้เรียนรู้นั้นไปพัฒนาและนำไปแสวงหาหรือเพื่อค้นพบความรู้ใหม่ การปรับมุมมองในสิ่งที่เรียกว่า ความรู้ (Knowledge) ดังที่ โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) และอรรณ บัวศรี (2532) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า “หลักสูตรเป็นเครื่องมือถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ” นอกจากนี้ สมิตร์ คุณานุกร (2523) ได้กล่าวไว้ว่า “คุณภาพของการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของหลักสูตรและหลักสูตรที่มีคุณภาพย่อมพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและพัฒนาการที่ดีซึ่งจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์” ซึ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่จะทำให้เกิดความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาบรรลุผลและมีส่วนช่วยในการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต

ปัจจุบันจะเห็นว่าโรงเรียนต่าง ๆ จัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญด้าน สาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสาระนาฏศิลป์ จากการสำรวจโรงเรียนที่สังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดระยอง ในปี พ.ศ. 2556 จำนวน 20 โรงเรียนพบว่า มีโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพียงโรงเรียนเดียวที่มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ กล่าวคือ มีการพัฒนาหลักสูตรด้วยการเพิ่มความรู้เรื่องการประดิษฐ์เครื่องศรารณ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการประดิษฐ์เครื่องประดับการแต่งกายประกอบการแสดง

ความสามารถด้านนาฏศิลป์ แบบง่ายได้อย่างสวยงาม โรงเรียนเริ่มนำหลักสูตรไปใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 และมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2549 ผู้เรียนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีความรู้ ความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์เครื่องศราภรณ์ ได้อย่างประณีต สวยงาม ทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในการประดิษฐ์เครื่องศราภรณ์ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนใช้ความสามารถในการเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ตามสถานศึกษาต่างๆ ที่สนใจ นอกจากนี้ยังปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักการช่วยเหลือสังคมและแบ่งปันผู้อื่นด้วยการนำผลงานเครื่องศราภรณ์ ซึ่งเป็นผลงานของผู้เรียนไปมอบให้กับโรงเรียนที่ด้อยโอกาส ขาดแคลนเครื่องประดับในการแต่งกาย ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยตามโครงการที่ช่วยเหลือน้อง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นประกอบกับยังไม่มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดระยอง โรงใดที่จัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะโดยนำความรู้เรื่องการประดิษฐ์เครื่องศราภรณ์บรรจุไว้ในโครงสร้างหลักสูตร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยองในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร และการใช้หลักสูตร เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรและการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากนี้ยังใช้เป็นแนวทางให้โรงเรียนต่าง ๆ ที่มีความสนใจนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน โดยใช้กรอบแนวคิดของจิตพิสัย เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
 1. การจัดทำหลักสูตร ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการกำหนดจุดประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรม และการกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผลการเรียน
 2. การใช้หลักสูตร ประกอบด้วย งานบริหารหลักสูตร และงานสอน

2.1 งานบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

2.2 งานสอน ประกอบด้วย การทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดสอนซ่อมเสริม การวัดผลและการประเมินผล การเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จำนวน 1 คน และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับครูผู้สอน แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

2. แบบสังเกต จำนวน 1 ฉบับ สังเกตเกี่ยวกับการจัดอาคารสถานที่ การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดสอนซ่อมเสริม การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้

3. แบบศึกษาเอกสาร จำนวน 1 ฉบับ สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้แก่ คำสั่งแต่งตั้ง แผนพัฒนาโรงเรียน แผนปฏิบัติงานประจำปี ธรรมนูญโรงเรียน หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และโครงการนิเทศภายในโรงเรียน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและเนื้อหาของเครื่องมือและ

สร้างเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต และแบบศึกษาเอกสารโดยครอบคลุมกรอบแนวคิด และเนื้อหาการวิจัย

2. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต และแบบศึกษาเอกสารที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบเพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสม และครอบคลุมกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำเครื่องมือที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอจดหมายจากสาขาวิชานิเทศการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ในโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต และแบบศึกษาเอกสารเพื่อการวิจัย ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และครูผู้สอน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการเขียนบรรยายข้อมูลเป็นความเรียง

2. ข้อมูลจากแบบสังเกต แบบศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน การจัดทำหลักสูตร การใช้หลักสูตร สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การจัดทำหลักสูตร

สภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1. การจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนประสบปัญหาขาดครูที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสาระดนตรี ซึ่ง

ผู้บริหารโรงเรียนแก้ไขปัญหาโดยรับสมัครครูอัตราจ้างสาขาดนตรีแทนครูที่ลาออก และรับบรรจุข้าราชการครูสอนดนตรี 1 อัตรา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน พบว่า รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากแผนพัฒนาโรงเรียน แผนปฏิบัติงานประจำปี ธรรมนูญโรงเรียน ประสิทธิภาพการศึกษา วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ วัตถุประสงค์พิเศษเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ศึกษาความรู้ภูมิหลังของผู้เรียน และความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

3. การกำหนดจุดประสงค์ พบว่า ครูผู้สอนศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรโดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ การแสดงความสามารถด้านดนตรี และนาฏศิลป์ได้อย่างสร้างสรรค์ และมีจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อสังคม

4. การกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรม พบว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในหลักสูตร โดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งโรงเรียนไม่มีเกณฑ์ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตายตัว ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนได้ตามความเหมาะสมโดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีการจัดทำเนื้อหาสาระที่เพิ่มความรู้เรื่องการประดิษฐ์เครื่องศรารณไว้ในโครงสร้างหลักสูตรรายวิชาโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งวิชาทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ และมีการประเมินร่วมกัน ปัญหาที่ครูผู้สอนพบ คือ เนื้อหาสาระและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ล่วงหน้าไม่สอดคล้องกับวุฒิภาวะและความสามารถของผู้เรียน ทำให้ต้องใช้เวลาในเรียนพื้นฐานและฝึกทักษะการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มากจึงต้องมีการปรับแก้ไขเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีแนวทางแก้ไข ปัญหาดังกล่าวโดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผู้เรียนมาใช้ในการปรับเนื้อหาสาระและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนโดยการแบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เรียนดี และกลุ่มที่เรียนอ่อนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน

5. การกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผลการเรียน พบว่า โรงเรียนการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนโดยกำหนดเป็น ภาคปฏิบัติ และภาคทฤษฎี ในอัตราส่วน 80:20 ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดเครื่องมือการวัดและประเมินผลตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

การใช้หลักสูตร

โรงเรียนดำเนินการด้านการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ดังนี้

1. งานบริหารหลักสูตร

1.1 การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คู่มือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เอกสารการอบรม และมีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร โดยผู้อำนวยการโรงเรียนจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตร เอกสารคู่มือต่าง ๆ ให้แก่ครูผู้สอนไปศึกษาด้วยตนเอง และส่งครูผู้สอนเข้ารับการอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ

1.2 การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน พบว่า รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการจัดให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และจัดหาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรให้แก่ครูผู้สอนนำไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และเชิญวิทยากรเฉพาะด้านมาบรรยายพิเศษเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสาระนาฏศิลป์

1.3 การจัดครูเข้าสอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการจัดครูเข้าสอนโดยพิจารณาจากวุฒิการศึกษา สาขาที่สำเร็จการศึกษา ความสามารถในการสอน ซึ่งการจัดครูเข้าสอนนั้นผู้บริหารประสบปัญหา คือขาดครูผู้สอนวิชาศิลปะ(ดนตรี) ผู้บริหารแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยจัดให้ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเข้าสอนแทนครูที่ขาด

1.4 การจัดตารางสอน พบว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดตารางสอน โดยเป็นผู้กำหนดตารางสอนของวิชาที่ตนสอนแล้วนำเสนอฝ่ายวิชาการเพื่อพิจารณา แต่เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะไม่เพียงพอจึงทำให้ครูผู้สอนประสบปัญหาจำนวนคาบสอนมากเกินไป รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดตารางสอนวิชาศิลปะ(นาฏศิลป์)และวิชาศิลปะ(ดนตรี) ในคาบเดียวกันโดยใช้ครูผู้สอนคนเดียว

1.5 การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนจัดหาวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนไม่ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน และดำเนินการล่าช้า ดังนั้นโรงเรียนจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดซื้อวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเองโดยนำใบเสร็จมาเบิกเงินภายหลัง

1.6 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนจัดให้มีห้องศิราภรณ์ ห้องดนตรีไทย ห้องวงดนตรีดุริยางค์ และห้อง E – learning ศิลปะ เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน นอกจากนี้ยังจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1.7 การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร พบว่า โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร มีการกำหนดการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ในการนิเทศการสอนรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการไม่มีการรายงานผลการนิเทศการสอนเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนปัญหาที่รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการพบคือ ครูใหม่สอนไม่ตรงเนื้อหาในประมวลรายวิชา(Course Syllabus) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการจึงแก้ไขปัญหา โดยจัดปฐมนิเทศครูใหม่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเนื้อหาในประมวลรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และเพิ่มจำนวนครั้งในการนิเทศการสอนแก่ครูใหม่

1.8 การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน พบว่า กลุ่มบริหารงานวิชาการมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรในวันปฐมนิเทศผู้ปกครอง ปฐมนิเทศนักเรียน ตัดประกาศประชาสัมพันธ์ และจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียนในโอกาสต่าง ๆ แต่โรงเรียนยังพบปัญหาการประชาสัมพันธ์หลักสูตรไม่ทั่วถึงเนื่องจากสถานที่ตั้งโรงเรียนอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองระยอง ไม่มีรถประจำทางผ่าน โรงเรียนจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยจัดทำวารสารที่มีเนื้อหารายละเอียดของโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน

2. งานสอน

2.1 การทำความเข้าใจหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น พบว่า ครูผู้สอนทำความเข้าใจมาตรฐานการเรียนรู้และปรับหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยศึกษาหลักสูตร เอกสารคู่มือต่าง ๆ เข้ารับการอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

2.2 การวางแผนการสอน พบว่า ครูผู้สอนจัดทำเอกสารประมวลรายวิชา (Course Syllabus) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ล่วงหน้า 1 ภาคเรียน เป็นแผนรายคาบ จัดทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ปัญหาที่พบในการวางแผนการสอน คือครูผู้สอนขาดประสบการณ์ในการวางแผนการสอนเกี่ยวกับการจัดทำประมวลรายวิชา (Course Syllabus) ซึ่งรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ แก้ไขปัญหา โดยจัดประชุมชี้แจง ให้ความรู้ และให้คำชี้แนะแก่ครูผู้สอนในเรื่องการจัดทำประมวลรายวิชา (Course Syllabus) ที่ถูกต้องและมีคุณภาพ

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการปฏิบัติ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การเรียนรู้จากของจริงโดยเฉพาะมีการจัดให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติในการออกแบบการทำเครื่องศิราภรณ์ ในวิชาศิลปะ(ทัศนศิลป์) และลงมือปฏิบัติทำเครื่องศิราภรณ์ ที่เป็นเครื่องประดับในการแต่งกาย ประกอบการแสดงความสามารถด้านนาฏศิลป์ ในวิชาศิลปะ(นาฏศิลป์) นอกจากนี้ยังมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการเปิดชุมนุมให้ผู้เรียนเลือกเรียน ส่งผู้เรียนออกไปแข่งขันความสามารถด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรี และด้านนาฏศิลป์ กับหน่วยงานอื่น

2.4 การพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนใช้สื่อประกอบการสอนทุกครั้ง ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพ VCD ประกอบการเรียน และของจริง เช่น เครื่องแต่งกายพระ-นาง เครื่องประดับศีรษะ และเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ เป็นต้น โรงเรียนส่งเสริมการพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน โดยจัดสรรงบประมาณให้ครูผู้สอนจัดทำสื่อการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตสื่อการเรียนการสอน

2.5 การจัดสอนซ่อมเสริม พบว่า ครูผู้สอนจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนที่เรียนอ่อน โดยให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ ใน Facebook กลุ่ม และให้ทำแบบฝึกหัดช่วงเย็น หลังเลิกเรียนตามที่ครูผู้สอนกำหนด ครูผู้สอนประสบปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริม คือผู้เรียนมีบ้านพักอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนไม่สะดวกในการเรียนซ่อมเสริมช่วงเย็นหลังเลิกเรียน ประกอบกับผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของเรียนซ่อมเสริม ครูผู้สอนแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยจัดสอนซ่อมเสริมในช่วงพักเที่ยง ส่วนผู้เรียนที่มีผลการเรียนดีและมีความสามารถด้านทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ครูผู้สอนจัดสอนเสริมความรู้และทักษะแก่ผู้เรียนโดยการเข้าค่ายตามโครงการของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในช่วงปิดภาคเรียนที่ 2

2.6 การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนกำหนดการวัดผลและประเมินผลการเรียนภาคปฏิบัติ และภาคทฤษฎี ในอัตราส่วน 80:20 หมายถึงคะแนนเก็บระหว่างภาคเรียน 80 คะแนน และคะแนนสอบวัดผลปลายภาคเรียน 20 คะแนน โดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบแบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินชิ้นงาน และแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ร้อยเอ็ด ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านการจัดทำหลักสูตร

การดำเนินงานการจัดทำหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งถือว่าเป็นคณะทำงานที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของหลักสูตร ปัญหาที่โรงเรียนพบในการจัดทำหลักสูตร คือ ขาดครูที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรที่มีความรู้ ความเข้าใจในสาระดนตรี ดังนั้นรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการจึงแก้ไขปัญหา โดยรับสมัครครูอัตราจ้างสาขาดนตรีแทนครูที่ขาด และรับบรรจุข้าราชการครูสอนดนตรี 1 อัตรา ดังที่ รุ่ง แก้วแดง (2539) ที่กล่าวว่า สถานศึกษามักจะประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรในบางสาขาวิชา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาวิชาที่ต้องอาศัยทักษะ หรือความชำนาญเป็นพิเศษ สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรในบางสาขา ได้แก่ 1) เกิดการขาดแคลนบุคลากรเหล่านั้นในท้องตลาด 2) ผู้บริหารขาดการวางแผนบุคลากร ในกรณีนี้ผู้บริหารไม่ได้เตรียมบุคลากรไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้บุคลากรในสาขาวิชาใดจำนวนเท่าใด จึงทำให้สถานที่นั้นขาดบุคลากรในสาขาวิชาที่ต้องการ และ 3) เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือแผนการเรียน ส่วนมากสภาพเช่นนี้จะเกิดขึ้นในระยะแรก ๆ ของการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้การเตรียมบุคลากรทำไม่ทัน แต่เมื่อมีเวลาสักระยะหนึ่งแล้วปัญหานี้จะหมดไป และผู้วิจัยเห็นว่า ควรสรรหาผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการกำหนดเนื้อหา การกำหนดจุดประสงค์ และการกำหนดวิธีวัดและประเมินผล การเรียน มาเป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และส่งครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเข้ารับการอบรมเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับสงัด อุทรานันท์ (2527) ที่พบว่าผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา กลุ่มผู้ให้คำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความต้องการของสังคม และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน

นอกจากผู้จัดทำหลักสูตรจะมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แผนพัฒนาโรงเรียน ปรัชญาการศึกษา วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์แล้ว ยังศึกษาแนวทางการกำหนดจุดประสงค์ และการกำหนดเนื้อหาสาระจากหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตลอดจนศึกษาพื้นฐานความรู้ ภูมิหลังของผู้เรียน ความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์หลักสูตร ดังที่ จิตรลดา แสงปัญญา (2536) ได้กล่าวว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นแนวทางหรือกรอบที่ช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถเลือกเนื้อหาและมวลประสบการณ์ได้ง่ายและตรงเป้าหมาย เพราะการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพ

ในด้านการกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในหลักสูตร โดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งโรงเรียนไม่มีเกณฑ์ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตายตัว ดังนั้นครูผู้สอนจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถและความสนใจ

ของผู้เรียน โดยเน้นทักษะการปฏิบัติ ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างผลงาน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 (2542) ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน พัฒนาทุกด้านให้ผู้เรียน เราให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถและมี ส่วนร่วมในการเรียน เพราะการเรียนวิชาศิลปะ (ทัศนศิลป์) วิชาศิลปะ (ดนตรี) และวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) จำเป็นต้องฝึกทักษะการปฏิบัติ ทักษะการคิด และกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้ที่รับผิดชอบ โดยตรงในการกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ได้แก่ครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสาระ นาฏศิลป์ ควรดำเนินการร่วมกันในการจัดทำเนื้อหาสาระและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ บูรณาการเพื่อช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลายวิธี และมี ประสิทธิภาพ เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน

2. ด้านการใช้หลักสูตร

2.1 งานบริหารหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนจัดครูเข้าสอนโดยพิจารณาจากวุฒิ การศึกษา สาขาที่สำเร็จการศึกษา ความสามารถในการสอน เพราะครูผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้านที่ตรงตามสาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสื่อนาฏศิลป์ ซึ่งการจัดครูเข้าสอนนั้น ผู้บริหารประสบปัญหา ขาดครูผู้สอนวิชาศิลปะ(ดนตรี) ผู้บริหารแก้ไขปัญหาโดยจัดให้ครูผู้สอนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะเข้าสอนแทน และขออัตราบรรจุข้าราชการครูในตำแหน่งครูผู้สอนดนตรี และประกาศรับ สมัครครูอัตราจ้างที่มีความรู้ และประสบการณ์ในการสอนดนตรี

ส่วนการจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนดำเนินการ จัดหาวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนตามที่ครูผู้สอนเสนอขอ ซึ่งการจัดซื้อวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนนั้นฝ่ายจัดซื้อประสบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอ คุณภาพของวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนไม่ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน และการดำเนินการล่าช้า โรงเรียนจึงแก้ไข ปัญหาดังกล่าว โดยขอความอนุเคราะห์งบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด และปรับเปลี่ยนวิธีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์มากที่สุด จัดให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียน การสอน ซึ่งสอดคล้องกับที่ เพ็ญจันทร์ ธนาวิภาส (2536) พบว่า การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อ การสอนเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนเพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้อำนวยการโรงเรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของครูรวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ ช่วยเหลือและจัดบริการด้านวัสดุประกอบหลักสูตร

ในการนิเทศติดตามและการประเมินผลการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการจัดตั้ง คณะกรรมการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร มีการกำหนดการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ในการนิเทศการสอนรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการไม่มีการรายงานผล การนิเทศการสอนเป็นลายลักษณ์อักษร ปัญหาที่รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการประสบ คือ ครูใหม่สอนไม่ตรง เนื้อหาในประมวลรายวิชา(Course Syllabus) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการจึงแก้ไขปัญหา โดยจัดปฐมนิเทศ ครูใหม่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเนื้อหาในประมวลรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และ เพิ่มจำนวนครั้งในการนิเทศการสอนแก่ครูใหม่ ผู้วิจัยเห็นว่า ในการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรควรเป็น หน้าที่ของรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่จะร่วมมือกันใช้วิธีการที่ หลากหลายในการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์แก่ครูผู้สอน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน

การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ดังที่ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) กล่าวว่า การนิเทศการสอนภายในโรงเรียนเป็นการทำงานของผู้บริหารร่วมกับศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนในการ พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ส่วนจะใช้วิธีการอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพและปัญหาที่ประสบ และผู้บริหารโรงเรียนควรมีแผนงานเกี่ยวกับการนิเทศที่ชัดเจน มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง เพื่อให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญ ของการนิเทศการศึกษา

2.2 งานสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนจัดทำเอกสารประมวลรายวิชา (Course Syllabus) ที่ ประกอบไปด้วย เนื้อหาสาระตามโครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หน่วยการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด รวมถึงการกำหนดเนื้อหาสาระของการสอบเก็บคะแนนระหว่างภาค และสอบปลายภาคเรียน มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ล่วงหน้า 1 ภาคเรียน ซึ่งครูผู้สอนประสบปัญหาในการจัดทำประมวลรายวิชา (Course Syllabus) ดังนั้นโรงเรียนควรมีการวางแผนงานด้านงานสอนอย่างเป็นระบบซึ่งทำให้ครูผู้สอนมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามโครงสร้างหลักสูตรรายวิชา

ส่วนการพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนใช้สื่อประกอบการสอน ทุกครั้ง ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพ VCD ประกอบการเรียน และของจริง เช่น เครื่องแต่งกายพระ-นาง เครื่องประดับศีรษะ และเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนยังจัดสรรงบประมาณให้ ครูผู้สอนจัดทำสื่อการเรียนการสอน ให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตสื่อการเรียนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ครูผู้สอน ควรพัฒนาและใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งตรงกับทฤษฎีของ (วไลวรรณ ภูดี, 2539) พบว่า โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนผลิตสื่อการเรียนการสอนจากวัสดุที่เหลือใช้หรือวัสดุ ท้องถิ่น โดยเชิญวิทยากรจากท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญหรือครูที่มีความรู้และทักษะการผลิตสื่อ มาสาธิต วิธีการผลิตให้ครูได้เห็นขั้นตอนการผลิตและฝึกปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น :กรณีศึกษาโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ สำหรับรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

1. ควรดำเนินการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของโรงเรียน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ประสบอยู่ และทำให้การดำเนินการใช้หลักสูตร มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรของโรงเรียนในการนำหลักสูตรไปใช้

3. ควรดำเนินการให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป็นนโยบายในการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง สำหรับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1. ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการวางแผนการใช้หลักสูตร

2. ควรจัดโครงการนิเทศในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะรวมถึงมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

สำหรับครูผู้สอน

1. ควรศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรในประเด็นจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระรายวิชา
2. ควรพัฒนาตนเองเรื่องการพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ตลอดจนเพิ่มพูนทักษะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ: ทัศนศึกษา โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2539). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)*. กรุงเทพมหานคร: อรรถพลการพิมพ์.
- จิตรลดา แสงปัญญา. (2536). *บทบาทและความสำคัญของจุดหมายหลักสูตร*. ในจันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช, น้อมศรี เคท และไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (บรรณาธิการ). *ประมวลบทความหลักสูตรสาระร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ อลิ้น เพรส.
- อึ้ง บัวศรี. (2532). *ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เพ็ญจันทร์ ธนาวิภาส. (2536). *สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, ภาควิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2539). “การวางแผนด้านบุคลากร” *เอกสารการสอนชุดวิชาการวางแผนพัฒนาโรงเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 15. นนทบุรี : โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2536). *หลักการนิเทศการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร : อาร์ตกราฟฟิค.
- วีไลวรรณ ภูติ. (2539). *การศึกษาการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, ภาควิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงัด อุทรานันท์. (2527). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพมหานคร: วงเดือนการพิมพ์
- สมิตร คุณานุกร. (2523). *หลักสูตรและการสอน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.